

שֶׁלֹא יִלְמַד מֵהֶם. אֲבָל יֵשֵׁב בְּמוֹשָׁב
שֵׁישׁ בּוֹ דְּבַרֵי תוֹרָה, וַיִּבְטַח בְּאַלְהֵי
יִשְׁעוֹ, אֲשֶׁרֵי כָל חוֹסֵי בּוֹ:

החלק השני במלעיוג על דברי חכמים,

ויש בו שני פרקים

פרק ראשון

פֶּרֶק לָג

כָּל הַתּוֹרָה מֵרֵאשׁ הַסֵּפֶר עַד סוֹפוֹ,
נִתְּנָה מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם. וְכָל הַנֶּאֱמָר
בָּהּ, מִמַּעֲשֵׂה מִרְכָּבָהּ, וּמִמַּעֲשֵׂה
בְּרֵאשִׁית, וְתוֹלְדוֹת הָאֲרֻבָּעָה יְסוּדוֹת,
וְכַח הַמַּחְצֵבִים, וְצִמַּח הָאֲדָמָה, וְנֶפֶשׁ
הַחַיּוֹנִית^[א], וְנֶפֶשׁ הַמְּשַׁבֵּלֶת, הֵכֵל נֶאֱמָר
מִפִּי הַגְּבוּרָה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם,
בְּאִכּוֹתָם וּמַהוּתָם וְכַחֲסָם וּפְעֻלָּתָם
וְאִפְיֻסַּת הַנֶּפְסוֹת מֵהֶם, הֵכֵל נִכְתָּב
בַּתּוֹרָה, בִּפְרוּשׁ אוֹ בְּרַמְזֵהּ, בְּתַבּוֹת אוֹ
בְּגִימְטְרִיאוֹת^[ב], אוֹ בְּצוּרַת הָאוֹתִיּוֹת
הַכְּתוּבֹת בְּהַלְפָתָן, אוֹ הַמְּשַׁתְּנוֹת
בְּצוּרֹת, לְפּוֹפּוֹת אוֹ עֲקוּמוֹת, אוֹ בְּקִצְיֵי^א
הָאוֹתִיּוֹת וּבְכַתְרֵיהֶן. פֶּדְגֻרְסֵנִן [הַתָּם]
(במסכת שבת פקק אמר רבי עקיבא דף פ"ט ע"א), אָמַר רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי, כְּשֶׁעָלָה מֹשֶׁה לְמָרוֹם,
מִצֵּאוֹ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהִיָּה קוֹשֵׁר
כְּתָרִים לְאוֹתִיּוֹת. אָמַר לוֹ, מֹשֶׁה,

חק יעקב

שְׁהַמְרָגִיל עֲצָמוֹ בְּלִיצְנֹתוֹ. בַּסֵּפֶר חֲסִידִים (סימן ר"ח), מַעֲשֵׂה
בְּאֶחָד שְׁנַתְלוּצִין בְּאֶחָד שֶׁהִיא רוּאָה הַבֵּית וְהַעֲלִיָּה כְּאֶחָד,
וְנִגְלוּדוֹ בְּנִיּוֹ כֶּךָ. פִּירוּשׁ, מְחוֹסְרֵי רְאוּת הַעֵינַי. וְעֵינַי בִּירוּשְׁלַמִּי
פֶּרֶק הִיָּה קוֹרָא מַעֲנִיין הַלִּיצְנֹת כְּמָה נְהַרְגוּ:

ראש הזו"ן נטתה לימין, ואחד לשמאל, ואמצע למעלה. וכן כל ראשי שבע אותיות הללו בכל מקום שהם:

הָאָדָם. פֶּדְגֻרְסֵנִן שָׁם עָלָה, אָמַר רַבִּי
אֶלְעָזָר, כָּל הַמְּתַלּוּצִין, יְסוּרִין בְּאִין
עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמָר וְעַתָּה אֵל תִּתְלוּצְצוּ, פֶּן
יִחְזְקוּ^ז מוֹסְרֵיכֶם (יִסְעִיָּה כ"ח, כ"ב). אָמַר לְהוֹ
רָבָא לְרַבְּנָן, בְּמִטּוֹתָא מְנִיכוּ דְּלֹא
תִּתְלוּצְצוּ^ח, דְּלֹא לִיתוּ יְסוּרִין עָלֵיכוּ.
אָמַר רַב קָטִינָא, כָּל הַמְּתַלּוּצִין, מְזוֹנּוֹתָיו
מִתְמַעֲטִין, שֶׁנֶּאֱמָר מִשְׁךָ יָדוֹ אֶת לְעֻצִים
(סוֹטָה ז', ה'). וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקִישׁ,
כָּל הַמְּתַלּוּצִין, נוֹפֵל בְּגִיהָנָם, שֶׁנֶּאֱמָר
זָד יִהְיֶה לִּי שְׁמוֹ, עוֹשֶׂה בְּעִבְרַת זָדוֹן
(מַסְלִי כ"א, כ"ד). וְאִין עִבְרָה אֵלָא גִיְהָנָם,
שֶׁנֶּאֱמָר יוֹם עִבְרָה הַיּוֹם הַהוּא (פְּסִיָּה א'^ז,
ט'^ז). וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כָּל הַמְּתִיְהַרֵּם,
נוֹפֵל בְּגִיהָנָם, שֶׁנֶּאֱמָר זָד יִהְיֶה לִּי
שְׁמוֹ, עוֹשֶׂה בְּעִבְרַת זָדוֹן (מַסְלִי כ"א, כ"ד).
וְאִין עִבְרָה אֵלָא גִיְהָנָם, שֶׁנֶּאֱמָר יוֹם
עִבְרָה [הַיּוֹם הַהוּא]. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם
בְּרַ חֲנִילָאִי, כָּל הַמְּתַלּוּצִין, גּוֹרֵם כְּלִיָּה
לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמָר וְעַתָּה אֵל תִּתְלוּצְצוּ
(וַיְגוּר'^ז), כִּי כָּלָה וְנִחְרָצָה שְׁמַעְתִּי (יִסְעִיָּה כ"ח,
כ"ב). הָא לְמַדְנֹה, שְׁהַמְרָגִיל עֲצָמוֹ
בְּלִיצְנֹת, מְאֵבֵד גּוֹפּוֹ וּמְזוֹנּוֹתָיו, וַיּוֹרֵד
לְגִיְהָנָם, וְגּוֹרֵם רָעָה לְאַחֲרִים, וְגַם
לְעוֹלָם בְּשִׁבְלוֹ.

נפש יהודה

מוֹסְרֵיכֶם. יְסוּרֵיכֶם: יוֹם עִבְרָה הַיּוֹם הַהוּא. בְּיוֹם הַדִּין
מִשְׁתַּעֲי קְרָא, שְׁנִידוּנִים בּוֹ אוֹמוֹת הָעוֹלָם לְגִיְהָנָם:

לֵג קוֹשֵׁר כְּתָרִים לְאוֹתִיּוֹת. כְּגוֹן תְּגַא דְּקו"ף לְגַבֵּי רִי"ש,
כְּדֹאִיתָא בְּפֶרֶק הַבּוֹנָה (שְׁבַת ק"ד ע"א). וְכֵן שְׁעִטְנ"ז ג"ץ,
שְׁצִרִיכִין כָּל אוֹת שְׁלֹשָׁה זַיְבִי"ן, כְּדֹאמְרִינֵן בְּמִנְחוֹת (כ"ט ע"ב).

[ח] תתלוצצו. או תתלוצצו: ט [ב] החינות. י"ג החינות: ב [ג] בגימטריאות. י"ג בגימטריאות: ג

בַּמַּחֲשָׁבָה לְפָנָי. אָמַר לְפָנָי, רַבּוֹנוֹ
שֶׁל-עוֹלָם, הִרְאִיתָנִי תוֹרָתוֹ, הִרְאִינוּ
שְׂכָרוֹ. אָמַר לוֹ, חֹזֵר לְאַחֲרַיִךְ. רָאָה
שֶׁשׁוֹקְלִין בְּשָׂרוֹ בְּמִקּוּלַיִן. אָמַר לְפָנָי,
רַבּוֹנוֹ שֶׁל-עוֹלָם, זֶה תוֹרָה וְזוֹ שְׂכָרָה.
אָמַר לוֹ, שְׂתַק, כִּי עָלָה בַּמַּחֲשָׁבָה
לְפָנָי. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ קוֹשֵׁר כְּתָרִים
לְאוֹתִיּוֹת, רוֹצֵה לֹאמֹר, שְׂעִינָה לְכַתּוּב
סִימְנִין בְּאוֹתִיּוֹת וּבִתְבוּת, בְּשֵׁי־שֵׁיג
בְּהֵם הַחֲכָם אֲמַתַּת הַמְּצִיאוֹת. וְזֶהוּ מַה
שֶׁאָמְרוּ (בְּמַסְכֵּת עֵירוּבִין פֶּרֶק עוֹשֵׁין פְּסִים דָּף כ"א ע"ב),
קוֹצוֹתָיו תִּלְתְּלִים (סִיר הַסִּירִים ה', י"א). אָמַר
רַב חֲסֵדָא, מְלַמֵּד שֶׁהִיא דוֹרֵשׁ עַל כָּל
קוּץ וְקוּץ שֶׁל-תוֹרָה, תְּלִי תְּלִים שֶׁל-
הַלְכוֹת.

וְעַל זֶה אָמְרוּ הַמְּקַבְּלִים, כָּל הַתּוֹרָה
כְּלָה, שְׂמוֹתָיו שֶׁל-הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
הִיא, שֶׁהַתְּבוּת מִתְחַלְקוֹת לְשִׁמּוֹת כְּפִי
פְּעֻלוֹתָיו בְּמְצִיאוֹת. וְזֶהוּ בְּאוֹר עֲנִין
אֶחָד מֵהַשְּׁבַעִים פָּנִים שֵׁישׁ לַתּוֹרָה (כְּמוֹ
שֶׁכְּתוּב בְּהַקְּדָמַת הַסֵּפֶר [הַשְּׁלִישִׁית]). וְלִפְיֶכָּךְ, סֵפֶר
תּוֹרָה שֶׁנִּמְצָא מְטֵעָה, וְאִפְלוּ בְּאוֹת
אַחַת, אוֹ בְּמֵלֵא אוֹ חֶסֶר, פְּסוּל. אִף עַל
פִּי שֶׁנִּחְשַׁב כְּפִי הַפֶּשֶׁט שֶׁאֵינּוּ מַעֲלָה
וְלֹא מוֹרִיד, פּוֹגֵם אוֹתוֹ וּפּוֹסְלוֹ בְּעֲנִין
אֶחָד מֵהַפָּנִים הָאַחֲרִים, שֶׁכֻּלָּם הֵם
דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים וְחַכְמוֹת עֲלִיוֹנוֹת.

נפש יהודה

אֵין שְׁלוֹם בְּעִירְךָ. אֵין דֶּרֶךְ לִיתֵן שְׁלוֹם בְּמִקּוּמְךָ: מִי מְעַבֵּב
עַל יְדְךָ. מַה שֶׁכָּתַבְתָּ, שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם כְּתָרִים:
שֶׁהִגִּיעוּ לְדַבֵּר הַלְכָה. שֶׁצָּרִיךְ טַעַם: נְתִישְׁבָה דַעְתוֹ. שֶׁל
מִשָּׁה, הוּאִיל וּמִשְׁמוֹ אָמַר, אִף עַל פִּי שֶׁעֲדִיין לֹא קִיבְלָה:
שׁוֹקְלִין בְּשָׂרוֹ בְּמִקּוּלַיִן. מִקּוּם הַקְּצִיבִין. כְּדַאמְרִינֵן בְּבִרְכוֹת
(ס"א ע"ב) שֶׁסָּרְקוּ בְּשָׂרוֹ בְּמִסְרָקוֹת שֶׁל בְּרוֹל:

אֵין שְׁלוֹם בְּעִירְךָ (בְּתַמִּיהָה. הַמּו"ל). אָמַר
לְפָנָי, רַבּוֹנוֹ שֶׁל-עוֹלָם, כָּלוּם יֵשׁ עֶבֶד
שְׁנוֹתָן שְׁלוֹם לְרַבּוֹ. אָמַר לוֹ, הִיָּה לְךָ
לְעִזְרָנִי (פִּירֵשׁ הַקּוֹנְטְרִים לֹאמֵר, תִּצְלַח מִלְּאֲכַתְךָ. אָמַר
הַמַּחְבֵּר, נִרְאָה לִי, כִּי זֶה הַעִזּוֹר הוּא לְהוֹדִיעַ שְׁמוֹ בְּעוֹלָם
וּלְהַגְדִּיל כּוּחוֹ בְּפָנָי יִשְׂרָאֵל שִׁירָאוּ מִלְּחֻטּוֹא). מִיָּד
(פִּירוּשׁ, בְּעִלְיָה אַחֲרַת שְׁעָלָה לְהַר. הַמּו"ל) אָמַר לוֹ,
וְעַתָּה יִגְדַל נָא כּוֹחַ יְיָ, [בְּאִשְׁרֵי דְבִרְתָּ
לְאָמַר] (בְּמַדְכַּל י"ד, י"ז).

וְתוֹ גְּרַסְנֵן [הֵתָם] (בְּמַסְכֵּת מִנְחוֹת פֶּרֶק הַקּוּמָן רַבָּה דָּף
כ"ט ע"ב), אָמַר רַב, בְּשַׁעֲלָה מִשָּׁה לְמָרוֹם,
מְצָאוּ לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהִיא קוֹשֵׁר
כְּתָרִים לְאוֹתִיּוֹת. אָמַר לְפָנָי, רַבּוֹנוֹ
שֶׁל-עוֹלָם, מִי מְעַבֵּב עַל יְדְךָ. אָמַר לוֹ,
אָדָם אֶחָד שֶׁעֲתִיד לְהִיּוֹת בְּסוֹף כְּמָה
דוֹרוֹת, וְעַקִּיבָא בֶּן יוֹסֵף שָׁמוּ, שֶׁעֲתִיד
לְדַרֵּשׁ עַל כָּל קוּץ וְקוּץ תְּלִי תְּלִים
שֶׁל-הַלְכוֹת. אָמַר לְפָנָי, רַבּוֹנוֹ שֶׁל-
עוֹלָם, הִרְאִהוּ לִי. אָמַר לוֹ, חֹזֵר
לְאַחֲרַיִךְ. הֵלֶךְ וַיֵּשֶׁב לְסוֹף [שְׂמוֹנֶה
עֶשְׂרֵה] שוֹרוֹת. לֹא הִיָּה יוֹדֵעַ מַה הֵם
אוֹמְרִים. תִּשָּׁשׁ כּוּחוֹ. כִּיִּן שֶׁהִגִּיעוּ לְדַבֵּר
הַלְכָה, אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו, מִנֵּין לְךָ.
אָמַר לָהֶם, הַלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי.
נְתִישְׁבָה דַעְתוֹ. אָמַר לְפָנָי, רַבּוֹנוֹ שֶׁל-
עוֹלָם, יֵשׁ לְךָ אָדָם כְּזֶה, וְאַתָּה נוֹתֵן
תּוֹרָה עַל יְדֵי. אָמַר לוֹ, שְׂתַק, כִּי עָלָה

חק יעקב

לִג לְעִזְרָנִי. תִּצְלַח מִלְּאֲכַתְךָ: כְּתָרִים. כְּעִין תְּגִים דְּסֵפֶר
תּוֹרָה: רָאָה שֶׁשׁוֹקְלִין בְּשָׂרוֹ בְּמִקּוּלַיִן. וְלִמָּה שֶׁקְלוּ
בְּשַׂר רַבִּי עַקִּיבָא, וְהִלָּא כָּל עֶשְׂרֵת הַרוּגֵי מַלְכוּת לֹא שֶׁקְלוּ
בְּשַׂרָם. וּמִצְאָתָי בְּסֵפֶר עֵץ חַיִּים שֶׁחִיבֵר מִהַר"ץ נַע"ג שֶׁכָּתַב
בְּסֹדֵר תְּשַׁעָה בָּאב עַל קִינַת אוֹ בְּבֵית שְׁבִינּוֹ צַר לֹא הִנִּיחַ וְכוּ'
טַבְּחוֹ כְּטַבִּיחַת אֵיל וְצִיּוּה לְשֶׁקוּל בְּשָׂרוֹ בְּמַאֲזוּנִים, וְכָתַב שְׁצִיּוּה
לְשֶׁקוּל בְּשָׂרוֹ, לְפִי שֶׁהִיא רַבִּי עַקִּיבָא קָטָן בִּיּוֹתֵר וְחַכְמָם גְּדוֹל
בִּיּוֹתֵר גַּם כֵּן, וְצִיּוּה לְשֶׁקוּל בְּשָׂרוֹ אִם הוּא לְעֶרֶךְ חֲכַמְתוֹ. וְהוּא נִהְרַג אַחַר הַחֲרַבֵּן חֲמִשִּׁים וְשֵׁנִים מִזְּמַן הַחֲרַבֵּן, וְהוּא הַעִיקָר,
שֶׁכֵּן אָמְרוּ רַבִּי עַקִּיבָא וְחִבְרִיּוֹ, וְרוּבֵן נִהְרַגוּ בְּזִמְנָן שְׁבוּ נִהְרַג רַבִּי עַקִּיבָא (אַח"ה): מְקוּלַיִן. מִקּוּם שֶׁהַטְּבַחִים שׁוֹחֲטִים שֶׁם וּמוֹכְרִים:

וְאָמְרָה לוֹ, תֵּשֶׁב בְּאֶחֶיךָ תְּדַבֵּר, [בְּבִן
אִמְךָ תִּתֵּן דְּפִי]. אֵלֶּה עֲשִׂיתָ וְהַחֲרַשְׁתִּי,
דְּמִית [הַיּוֹת אֲהִיָּה כְמוֹךָ, אוֹכִיחֶךָ וְאֶעְרָכָה
לְעֵינֶיךָ] (תהלים נ, כ' - כ"א). עָלְיוּ מִפְּרֶשׁ
בְּקִבְלָהּ, הוּי מְשָׁכֵי הָעוֹן בְּחַבְלֵי הַשְּׂוֹא,
וְכַעֲבוֹת הָעֵגְלָה חֲטָאָה (ישעיה ס, י"ח).
בְּתַחֲלָה דוֹמָה יֵצֵר הָרַע [כְּחוֹט שְׁלִי-
כְּבִיא] וְלִבְסוּף דוֹמָה פְּעֻבוֹת הָעֵגְלָה.
וְאִמְרָנָן עֲלֶיהָ, מִיֵּהָת, מֵאֵי וְאַחוֹת לוֹטָן
תִּמְנַע. תִּמְנַע, בֵּת חֲשׁוּבֵי הוֹת,
כְּדַבְּתִיב אֱלוֹף לוֹטָן (בְּלִשְׁוֹן ל"ו, כ"ט), אֱלוֹף
תִּמְנַע וגו' (סס פסוק מ'). כָּל אֱלוֹף, מַלְכוּתָא
בְּלֹא תִּגָּא הוּא. וְתִמְנַע אֶתְתָּא
חֲשִׁיבְתָא הוּא, וְהוֹת בְּעֵינֵי לְאִדְבּוֹקִי
בְּזַרְעָא דְאִבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. אֶתְתָּא
לְגַבִּיָּה דְיַעֲקֹב, אִמְרָה לֵיה, אֶתְגִּיר
וְאֵהוּי לְךָ פִּילְגָשׁ. אִמְרָה לֵיה, לֹא. אִמְרָה,
מוֹטָב אֲהִיָּה שְׂפַחָה שְׁלִי-אִמָּה זו, וְאֵל
אֲהִיָּה גְבִירָה בְּאִמָּה אַחֲרָת. אֶתְתָּא
לְגַבִּיָּה דְאֱלִיפָז, אִמְרָה לֵיה, אֶתְגִּיר
וְאֵהוּי לְךָ פִּילְגָשׁ. אִמְרָה לֵיה, הֵינֵן גַּפְק
מִנָּה עֲמֶלְק, דְאֶתְתָּא לְצַעֲוֹרְנָהוּ
לְיִשְׂרָאֵל, דִּלְא הוּא מְבַעֵי לֵיה לְיַעֲקֹב
לְרַחֲוִקָה. וְיִלְךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קֶצֶר חֲטִים
[וְיִמְצָא דוֹדָאִים בְּשָׂדֵהָ] וגו' (סס ל, י"ז). אִמְרָה

חק יעקב

דוֹדָאִים. יִבְרוּחִין כְּדַמְתַּרְגְּמִינָן, וְלֹא אִיתְפְּרֶשׁ מֵהוּ. וְיִשׁ
אוֹמְרִים בְּגִמְרָא (סְנַהֲדְרִין צ"ט ע"ב), סִיגְלִי, [וְיִשׁ אוֹמְרִים] סְבִיסקִי.
וְכַמָּה מְפֻרְשִׁים פִּירְשׁוּ עַל זֶה, וְכוּלָּם נִתְּנוּ טַעַם, וְאִיתִינְהוּ.
וְשִׁמְעֵתֵי זֶה, הַדּוּדָאִים, כֹּל מִי שְׁקוּצְרוּ נִהְרַג. וְקִשָּׁה, דְרֵאוּבֵן
כִּיצַד עֲשָׂה. וְתִירְצוּ, שְׁקִשְׁר חֲמוּרוּ בֵאלֵה הַדּוּדָאִים, וְהַחֲמוּר
עֲקָרָן בַּעַת שְׂרַצָּה לִילְךְ, וְתַכְף וּמִיד מַת, וְרֵאוּבֵן לְקַחֵן וְנִתְּנָן
לְאִמּוֹ, וְלֹאֵה נִתְּנָה מֵהֵן לְאַחוּתָה רַחֵל. וְעֵינֵי רַבִּי בְחַיִּי וּבְמַהֲרַח
בֵּן עֶטֶר זֶלֶה"ה, וְכֵן פִּירְשׁוּ הַמְּפֻרְשִׁים ז"ל (אח"ה):

נַעֲשִׂית פִּילְגָשׁ לְאֱלִיפָז בֵּן עֶשׂוֹ, שֶׁהוּא מְזוּרַע יִצְחָק: לְרַחֲוִקָה. מִתַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה. שְׁהִיָּה לְהֵם לְגִיירָה:

וְהַקְרִיאָה שְׂאֲנוּ קוֹרָאִים [א] בּוֹ, הוּא
הַפֶּשֶׁט שְׂיִכּוּלִים בְּנֵי אָדָם לְהִבִּין, אֲשֶׁר
הִיא תוֹעֵלַת גְּדוּלָּה, לְדַעַת פֶּשֶׁטִי
הַמְּצוֹת וְהַמוֹסְרִים וְהַדִּינִים. וְהַפְּנִים
הָאַחֲרִים, אֵינֵן לָהֶם חֶקֶר. וְאִף עַל פִּי
שְׂיִרְאָה לְאָדָם כְּפִי הַפֶּשֶׁט שֶׁהַפְּרֶשָׁה
נִכְתְּבָה לְסִפּוּר דְּבָרִים, אֵל יִחֲשֹׁב בֵּן
דַּעַת שְׂאִין בְּהַ תוֹעֵלַת, אַחֲרֵי פִי אִפְלוּ
כְּפִי הַפֶּשֶׁט, יֵשׁ בְּדַבֵּר תוֹעֵלַת גְּדוּלָּה,
וְכֹל שְׂפִין לְמִשְׁיג אַחַד מִן הַפְּרוּשִׁים
וְכוֹנֵת הַנְּסֻתָרִים הַנְּרַמְזִים בְּהֵם, שְׁהֵם
סְתֵרֵי תוֹרָה.

וְהַמְּלַעִיג עַל שׁוֹם דְּבַר מֵהַסְּפּוּרִים
הַכְּתוּבִים בְּתוֹרָה, אוֹ מִמָּה שְׂדַרְשׁוּ
עֲלֵיהֶם רְבוּתֵינוּ, הוּא כּוֹפֵר וּמַגִּדֵף,
וּמַגְלָה פְּנִים בְּתוֹרָה שְׂלֵא כְּהִלְכָה.
כְּדַגְרִסְנָן [הַתָּם] (בְּפֶלֶק חֶלֶק, סְנַהֲלִין דף ל"ט ע"ב),
תָּנוּ רַבָּנָן, אֶת יֵי הוּא מְגִדֵף (בְּמַלְכֵי ט"ו, ל'),
זֶה מְנַשֶּׁה בֵּן חוֹזְקִיהוּ שְׁהִיָּה דוֹרֶשׁ
בְּהַגְדוֹת שְׁלִי-דְפִי. אִמְרָה, וְכִי לֹא הִיָּה לוֹ
לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְכַתֵּב אֵלֶּה וְאַחוֹת לוֹטָן
תִּמְנַע (בְּלִשְׁוֹן ל"ו, כ"ב), וְתִמְנַע הִיָּתָה
פִּילְגָשׁ וגו' (סס פסוק י"ב), וְיִלְךְ רְאוּבֵן בִּימֵי
קֶצֶר חֲטִים, [וְיִמְצָא דוֹדָאִים בְּשָׂדֵהָ] וגו' (סס
ל, י"ז) (בְּתַמִּיָּהָ. הַמּוֹ"ל).

נפש יהודה

לֹא הִיָּה לוֹ לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְכַתֵּב אֵלֶּה וְאַחוֹת לוֹטָן תִּמְנַע.
בְּתַמִּיָּהָ. וְהָא דְבַר שְׂאִינוּ צְרִיךְ הוּא. וְכִי הִיָּה מְלַגֵּל וְאוֹמֵר
כֵּן כֹּתֵב מֹשֶׁה דְּבָרִים אַחֲרִים שְׁהֵם שְׂלֵא לְצוּרְךָ: בְּחַבְלֵי הַשְּׂוֹא.
בְּחִינָם. בְּלֹא הִנָּאֵה הִיָּה חוֹטָא: כְּחוֹט שְׁלִי-כְּבִיא. קוֹרֵי עַכְבִּישׁ:
וְאִמְרָנָן עֲלֶיהָ מִיֵּהָת. מִפְּנֵי מֵאֵי כְּתַבָּה הַתּוֹרָה: מַלְכוּתָא
בְּלֹא תִּגָּא. שֶׁר גְּדוּל אֵלֶּה שְׂאִינוּ מוֹכְתֵר: וְתִמְנַע אֶתְתָּא
חֲשִׁיבְתָא הוּא. מִכִּיּוֹן דְּתִמְנַע הִיָּתָה אַחוֹת מֶלֶךְ, וְדֵאֵי בֵּת
מֶלֶךְ הִיא: מוֹטָב אֲהִיָּה שְׂפַחָה שְׁלִי-אִמָּה זו. לְבַנֵּי אִבְרָהָם
יִצְחָק וְיַעֲקֹב שְׁהֵם יִרְאֵי שְׂמִיָּם, וְלֹא גְבַרְת לְאוּמָה אַחֲרָת. וְלִכְךָ

[א] קוֹרָאִים. אוֹ קוֹרָאִים (קוֹרִים): י"א [ב] יֵצֵר הָרַע. י"ג הָרַע: י"ג [ג] שְׁלִי-כְּבִיא. נ"א שְׁלִי-כְּבִיא: י"ב

(במסכת גיטין פרק הניזקין דף נ"ז ע"ב, כדאיתא למעלה בפרק ראשון מהחלק השני, מהכלל הראשון, מהגר הראשון, סימן ע"ג), אנקלוס^א בר קלוניקוס, בר אחתיה דטיטוס הוה. בעא^ב לאגירי. אזל אסקיה לטיטוס בנגידא (פירוש, אוב. המור"ל). אמר, מאן חשיב בההוא עלמא. אמר ליה, ישראל. מהו לאדבוקי^ג בהו וכו', כדאיתא שם.

וגרסנן נמי [התם] (בפרק חלק, סנהדרין דף ק' ע"א), יתיב רבי ירמיה קמיה דרבי זירא וקא אמר, עתיד הקדוש ברוך הוא להוציא נחל מבית קדשי הקדשים, ועליו כל מיני מגדים, שנאמר ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל, לא יבול עלהו ולא יתם פרו, לחדשיו יבבר, פי מימיו מן המקדש המה יוצאים, והיה פרו למאכל ועלהו לתרופה (יחזקאל מ"ז, י"ב). אמר ליה ההוא סבא, יישר. וכן אמר רבי יוחנן, יישר. ואמר רבי ירמיה לרבי זירא, פי האי גונא מחזי כפי אפקירותא. אמר ליה, האי סיעי קא מסייע ליה. אלא אי שמייע לך, הא שמייע לך. והיכי דמי אפקירותא. פי הא דיתיב רבי יוחנן וקא דריש, עתיד הקדוש ברוך הוא

רְבֵּא בַר יִצְחָק אָמַר רַב, מִבָּאן לְצַדִּיקִים, שְׂאִין פּוֹשְׁטִין יְדֵיהֶן בְּגִזְלֵי.

וכמו שדברו רבותינו על ספורים אלו, גם דברו על ענין ספורים אחרים הפתובים בתורה, שאפלו בפשוטם, יש צורך גדול בהם. וכל שכן לענין הנסתרות והתעלומות מהפנים האחרים, שאין להם תכלה וסוף^{טו}:

פרק שני

פרק לד

כָּל מַה שְּׂאִמְרוּ זְכוּרִים לְבִרְכָה בְּמִדְרָשׁוֹת וּבִהְגָדוֹת, חֵיבִין אָנוּ לְהֵאֱמִין בּוֹ כְּמוֹ בְּתוֹרַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם. וְאִם נִמְצָא בּוֹ דְבַר שִׁירָאָה לָנוּ שֶׁהוּא דֶרֶךְ גְּזֵמָא אוֹ חוּץ מִן הַטֵּבַע, יֵשׁ לָנוּ לְתַלּוֹת הַחֶסְרוֹן בְּהַשְּׁגַת דַּעְתָּנוּ, אֲבָל לֹא בְּמֵאֲמָרֵם. וְהַמְּלַעֵיג עַל שׁוֹם דְּבַר מִכָּל מַה שְּׂאִמְרוּ זְכוּרִים לְבִרְכָה, נֶעֱנָשׁ. כְּדִגְרַסְנָן [התם] (במסכת עירובין פרק עושין פסים דף כ"א ע"ב), אמר רב פפא משמיה דרבה בר רב אשי, כל הלועג על דברי חכמים, נדון בצואה רותחת. * כְּדִגְרַסְנָן [התם]

* השמטת הצנזורה

וכן מצינו שעל שהלעיג ישו^{טז}, נדון בצואה רותחת.

נפש יהודה

חק יעקב

שְׂאִין פּוֹשְׁטִין יְדֵיהֶן בְּגִזְלֵי. שהיה בימי קציר חטים לאחר שקצרו השדה, שהכל רשאים ליכנס לתוך שדה חבירו:

לד יישר. פירוש, יפה דברת:

לְדַ בְּהַשְּׁגַת דַּעְתָּנוּ. שאין דעתנו משיג להבינם כראוי: בְּצוּאָה רוֹתַחַת. דכתיב ולהג הרבה יגיעת בשר (קהלת י"ב, י"ב). המלעיג עליהם, נידון ביגיעת בשר, והיינו צואה: מְגִדִים. כל מיני פירות מתוקים: לְחֻדְשֵׁי יְבֵכֶר. בכל חודש וחודש יתבשל בו פירות: אָמַר לִיהֵא הוּא סָבָא יִישָׁר וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן. כדברך. ולא גרסינן וכן אמר רבי יוחנן יישר: כִּי הָאִי גֹנָא. מי מחזי כאפקירותא: אֲלֵא אִי שְׂמִיעַ לְךָ מִיָּד, הא שמיע לך: